

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ХОЛОДИЛО ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 343.163

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД
ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
Галаган Олександр Іванович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Погорецький Микола Анатолійович,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
завідувач кафедри правосуддя юридичного факультету

кандидат юридичних наук

Мірковець Дмитро Михайлович,
Головне слідче управління Національної поліції України,
заступник начальника відділу
Управління розслідування корупційних злочинів

Захист відбудеться 28 вересня 2017 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ
за адресою: ДП-680, Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ за адресою: ДП-680, Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 23 серпня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д. О. Савицький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Подальше вдосконалення кримінальної процесуальної діяльності потребує уніфікації та диференціації кримінальної процесуальної форми шляхом закріпленого у Кримінальному процесуальному кодексі (КПК) України провадження на підставі угод і, зокрема, угод про визнання винуватості. Дія цього інституту кримінального процесу показала правильність законодавця у реформуванні кримінальної процесуальної діяльності. Водночас практика застосування угод про визнання винуватості засвідчила необхідність теоретичного і практичного узагальнення досвіду застосування цього інституту кримінального процесу та розроблення шляхів його вдосконалення.

Статистичні дані свідчать, що ця новела кримінального процесу знайшла своє місце у механізмі кримінальної процесуальної діяльності. Зокрема, із 109,1 тис. постановлених вироків 2013 р. – 25,6 тис., із них із затвердженням угод (23,5 %); 2014 р. – із 100,7 тис. постановлених вироків – 23,3 тис. на підставі угод (23,1 %), із них 13,6 тис. угоди про визнання винуватості (58,3 %); 2015 р. – із 95,1 тис. постановлених вироків – 18,6 тис., з них із затвердженням угод (19,6 %), із них 9,6 тис. угоди про визнання винуватості (51,6 %); 2016 р. із 79,4 тис. постановлених вироків – 15,1 тис., із них із затвердженням угод (18 %), із них 7,3 тис. угоди про визнання винуватості (48,4 %)¹. Водночас можливості угод про визнання винуватості не використовуються повною мірою як за кількісним, так і за якісними показниками, що є результатом відсутності систематизації базових понять, які складають елементи угоди, порушення виконання процесуальних дій та ухвалення процесуальних рішень.

Питання спрощених процедур розгляду кримінальних проваджень у різні часи були предметом наукових досліджень Ю. П. Аленіна, В. І. Боярова, В. І. Галагана, О. І. Галагана, І. Д. Гончарова, Г. Ф. Горського, А. Я. Дубинського, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, Н. С. Карпова, О. П. Кучинської, О. М. Ларіна, Л. М. Лобойка, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Маляренка, О. Р. Михайленка, Д. М. Мірковця, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, Д. О. Савицького, І. А. Тітко, В. М. Тертишника, О. Г. Шила, О. Г. Яновської та ін.

У вітчизняній науці проблемні питання кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості вивчали: М. Й. Вільгушинський, В. В. Городовенко, Ю. М. Грошевий, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Дьомін, М. С. Квятковський, О. П. Кучинська, О. О. Леляк, М. В. Лотоцький, Д. М. Лобань, С. М. Маликіна, Р. В. Новак, В. Т. Нор, Є. В. Повзик, Г. П. Середа, О. Ю. Татаров, Л. Д. Удалова, М. Є. Шумило та ін.

¹Статистична звітність Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за 2013–2016 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html

Однак науковці, які здійснювали дослідження у зазначеній сфері після імплементації законодавства і відповідного напрацювання практики його застосування, розглянули низку проблемних питань застосування зазначених угод, залишивши поза увагою такий важливий елемент, як субсидіарні обов'язки підозрюваного або обвинуваченого щодо співробітництва зі слідством у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою. Таким чином, можливості угод про визнання винуватості не використовуються повною мірою як за кількісним, так і за якісними показниками.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується з положеннями Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 р., відповідає Пріоритетним напрямам наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженим наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, основним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 рр., схваленим рішенням Вченої ради академії від 29 жовтня 2013 р. (протокол № 28). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 жовтня 2015 р. (протокол № 20) та схвалено Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 1070, 2015 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є розроблення теоретичних засад і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Для досягнення зазначеної мети необхідно було вирішити такі *задачі*:

- з'ясувати сучасний стан наукових досліджень проблем кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості;
- висвітлити процес становлення та розвитку інституту угод про визнання винуватості;
- окреслити підходи до визначення сутності та правової природи угод про визнання винуватості;
- виокремити етапи та елементи угоди про визнання винуватості;
- розкрити особливості досудового провадження на підставі угод про визнання винуватості;
- надати характеристику судового провадження на підставі угод про визнання винуватості;
- розглянути особливості реалізації обов'язків особи, яка уклала угоду про визнання винуватості, щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою;
- визначити критерії застосування заходів забезпечення безпеки особи, яка уклала угоду про визнання винуватості;
- розкрити особливості кримінального провадження під час порушення умов угоди про визнання винуватості.

Об'єкт дослідження – кримінальні процесуальні відносини, що виникають і розвиваються під час здійснення кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості.

Предмет дослідження – кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості.

Методи дослідження. Під час дослідження застосовувались як загальнонаукові методи (*спостереження, опису, порівняння, класифікації*) для визначення правових категорій, що характеризують кримінальне провадження (розділи 1–3), так і спеціальні методи, зокрема: *історико-правовий* – надав можливість простежити процес розвитку інституту угод про визнання винуватості (підрозділи 1.1, 1.2); *формально-логічний* – під час визначення змісту форм і способів порушення умов угоди про визнання винуватості (підрозділ 3.3); *системно-структурний* – для визначення елементів угод про визнання винуватості, під час систематизації заходів забезпечення безпеки особи, з якою укладено зазначену угоду (підрозділи 2.1, 3.2); *порівняльно-правовий* – під час порівняльного аналізу окремих положень нормативно-правових актів України та інших країн (Англія, Німеччина, Франція, США), що регулюють інститут угод про визнання винуватості (підрозділ 1.2); *типологічний* – під час дослідження особи, яка укладає угоду про визнання винуватості (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1); *контент-аналіз* – для опрацювання матеріалів кримінальних проваджень (підрозділи 1.2, 1.3, розділи 2–3); *статистичний* – для узагальнення результатів соціологічних досліджень, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали вивчення 303 кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості, що були розглянуті судами протягом 2013–2016 рр.; зведені дані анкетування 127 слідчих Національної поліції, 121 прокурора та 84 суддів, які брали участь у досудовому розслідуванні або судовому розгляді кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості з Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей та м. Києва; державна та відомча статистична звітність; слідча практика; аналітичні дані МВС України, Національної поліції України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України за 2013–2016 роки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні монографічних досліджень теоретичних і практичних проблем кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості з урахуванням сучасного стану законодавства та правозастосовної практики, міжнародних правових стандартів у галузі кримінального судочинства. У роботі обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, зокрема:

вперше:

- на підставі визначених критеріїв розроблено наукову класифікацію угод про визнання винуватості: за видом посткримінальної поведінки; за ступенем суспільної небезпеки особи, яка укладає цю угоду; за реалізацією умов угоди; за етапом вчинення кримінального правопорушення, в якому особа визнає себе винуватою;

- обґрунтовано обов'язковість врахування обставин, що визначаються прокурором під час укладення угоди, обов'язків підозрюваного або обвинуваченого щодо співробітництва у викритті кримінальних правопорушень (надання показань про обставини вчиненого кримінального правопорушення, яке розслідується; надання показань про свою злочинну діяльність, тобто викриття себе у вчиненні інших кримінальних правопорушень; викриття інших осіб, які брали участь у вчиненні кримінального правопорушення, що розслідується; викриття осіб, які вчинили інші кримінальні правопорушення; надання інформації про інші кримінальні правопорушення, які готуються, вчинюються або вчинені);

- аргументовано, що у положеннях КПК України, якими регламентовано кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості, має бути закріплений порядок відмови судом у затвердженні укладеної прокурором угоди, для чого запропоновано підстави для відмови розмежувати на обов'язкові та фактичні за таким критерієм: установлення обов'язкових підстав для відмови має призвести до однозначної відмови суду затвердити угоду (наприклад, умови угоди суперечать вимогам кримінального процесуального законодавства), встановлення ж фактичних (оціночних) підстав вимагає їх обґрунтування в рішенні суду, їх наявність у рішенні суду може бути оскаржена (наприклад, невідповідність умов угоди інтересам суспільства);

удосконалено:

- доцільність регламентації процедури надання інформації підозрюваним або обвинуваченим та форму фіксації переговорів під час узгодження умов угоди, з врахуванням можливої відмови прокурора в укладенні угоди, для чого визначено формальні критерії для такої відмови;

- норми кримінального процесуального закону в частині обов'язків підозрюваного або обвинуваченого щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (надання підозрюваним (обвинуваченим) інформації про раніше вчинений або невідомий правоохоронним органам злочин та у випадку, коли підозрюваний (обвинувачений) надає інформацію про злочин, що готується, або про особу, яка готується до вчинення злочину);

- правову позицію, відповідно до якої матеріали кримінального провадження за наявності в змісті угоди зобов'язання щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, направляються до суду для затвердження після проведення необхідних слідчих (розшукових) дій та оцінки їх результатів у співвідношенні з показаннями підозрюваного;

– правові норми КК України та КПК України щодо призначення покарання обвинуваченому, який уклав угоду про визнання винуватості й взяв на себе обов'язки щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою;

дістало подальший розвиток:

– положення теорії кримінального процесу в частині виокремлення інституту угод про визнання винуватості за критеріями, які визначають диспозитивність процесуальної форми кримінального провадження;

– рішення про виконання обвинуваченим умов угоди про визнання винуватості, яке має ґрунтуватися на формальних ознаках, для чого визначено критерії неналежного виконання умов угоди та форми контролю.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки й пропозиції впроваджено та можуть бути використані у:

– *законотворчій діяльності* – у процесі опрацювання проектів змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства (акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя від 9 грудня 2016 р. № 04-29/15-4369);

– *практичній діяльності* правоохоронних органів України – під час розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, підготовки посібників, методичних рекомендацій з питань розслідування кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості (акти впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 12 травня 2016 р.; прокуратури Тернопільської області від 14 вересня 2016 р.);

– *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального процесу, а також у процесі проведення різних видів занять за відповідною дисципліною в системі підвищення кваліфікації керівників слідчих та оперативних підрозділів (акти Національної академії внутрішніх справ від 18 грудня 2015 р. та 21 березня 2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні» (м. Запоріжжя, 30–31 жовт. 2015 р.); «Інтеграція Республіки Молдова та України в ЄС: юридичні аспекти» (м. Кишинів, 6–7 листоп. 2015 р.); «Право, держава та громадське суспільство в умовах системних реформ у процесі Євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 27–28 листоп. 2015 р.); «Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти» (м. Київ, 24 груд. 2015 р.); «Законодавство України та країн ЄС у світлі сучасних активних реформаційних процесів» (м. Київ, 26 лют. 2016 р.); «Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)» (м. Черкаси, 11 берез. 2016 р.); «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса,

25 берез. 2016 р.); «Розвиток юридичної науки: проблеми та рішення очима здобувачів вищої освіти» (м. Київ, 14 квіт. 2016 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації відображено у 16 наукових публікаціях, серед яких сім статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – у зарубіжному юридичному виданні (Киргизька Республіка), вісім – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається із анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (511 найменувань на 52 сторінках) та семи додатків на 45 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 296 сторінок, із них основний текст – 187 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження; наведено характеристику апробацій і публікацій дисертанта, в яких відображено основні положення роботи.

Розділ 1 «Теоретичні засади дослідження інституту угод про визнання винуватості» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Стан теоретичної розробленості проблем провадження на підставі угоди про визнання винуватості»* наукові дослідження інституту угод про визнання винуватості (або їх аналогів) розподілено на три етапи: *перший* – дослідження, що здійснювалися через брак відповідної правової бази у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві (в основному з використанням зарубіжного досвіду або процедур дійового каяття); *другий* – науковий пошук у період, що передував прийняттю КПК України 2012 року (дослідження проектів КПК і порівняння з КПК зарубіжних країн); *третій* розпочався після прийняття чинного КПК України.

З'ясовано, що реалізація угод полягає не тільки у спрощенні процедур кримінального провадження, а й зменшенні «витрат» на виявлення й фіксацію злочинних дій інших осіб (на думку 85,2 % слідчих).

Установлено, що репресивно-каральні заходи, які використовуються в сучасних умовах (визнав вину → отримав покарання) не є дієвими в протидії організованам формам злочинності, що пов'язане з відсутністю правових механізмів реалізації існуючих важелів впливу. Обґрунтовано думку, що зміна одного з особливих порядків кримінального провадження (зокрема, поява можливості здійснювати провадження на підставі угод про визнання винуватості) не призводить до автоматичної зміни системи кримінального судочинства. Таким чином, з одного боку, правоохоронні органи здобули

інструмент для протидії злочинності нової якості, а з другого – його застосування повинно послідовно вплинути на здійснення кримінального судочинства.

У підрозділі 1.2. «Становлення та розвиток інституту угод про визнання винуватості» виокремлено етапи розвитку інституту угод про визнання винуватості, а саме: 1) приватне право превалує над публічним і особа, визнаючи свою вину у вчиненні злочину перед потерпілим (або його родичами), в обов'язковому порядку здійснювала дійове каяття (держава в цьому участі не брала, але забезпечувала існуючими важелями впливу), тобто визнання вини не враховувалося без відшкодування збитків (або помсти); 2) публічне право інтегрується у сферу дії приватного, тобто злочинець так само відшкодовував збитки, визнаючи свою вину, але на цьому етапі держава (в особі правителів) уже отримувала платню за забезпечення таких дій державними важелями впливу (судом, армією); 3) держава перебрала на себе вирішення питання щодо встановлення винуватості особи та міри покарання в разі визнання вини та дійового каяття, тобто публічне право практично повністю поглинуло приватне (в частині визнання винуватості або звільнення від відповідальності); 4) період кодифікації норм права, за яким здійснювалося правосуддя, аналізуючи які констатовано початок розвитку інституту кримінального провадження на підставі угод (хоч і не в тому вигляді, в якому він закріплений у чинному КПК України); 5) повне домінування публічного права у репресивному вигляді – зізнання вважається «царицею доказів», а оскільки зізнання – це визнання вини, то особа (обмовивши себе та інших осіб) на розсуд слідчих органів може отримати пом'якшення режиму тюремного ув'язнення; 6) запроваджено порядок звільнення від кримінальної відповідальності і від покарання внаслідок зміни обстановки та інші аналогічні за своєю сутністю норми, що встановлюють можливість закриття кримінальних проваджень і застосування до винуватих інших видів відповідальності, адміністративної або навіть моральної відповідальності, звільнення від кримінальної відповідальності у разі дійового каяття (працівники органів слідства мали можливість закрити кримінальні справи стосовно обвинувачених, які активно сприяли розкриттю злочину щодо інших осіб).

У підрозділі 1.3. «Сутність та правова природа угод про визнання винуватості» визначено критерії диференціації кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості, а саме: суспільна небезпека злочину (укладається в провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів, унаслідок яких шкода завдана лише державним та суспільним інтересам); стадія кримінального провадження (з моменту пред'явлення підозри і до виходу суду в нарадчу кімнату для ухвалення вироку (досудового та судового провадження)); ініціатор угоди (прокурор, підозрюваний, обвинувачений, захисник (за дорученням)); використання інформації, отриманої під час дії угоди (у разі розірвання угоди така інформація не використовується як доказова); добровільність укладення угоди (укладення угоди не повинно бути наслідком застосування насильства, примусу, погроз, уведення в оману, наслідком обіцянок чи дії будь-яких обставин, ніж ті, що передбачені в угоді); визнання вини

(беззастережне визнання винуватості); умови укладення (узгоджене покарання, звільнення від відбування покарання з випробуванням (розмір та вид покарання)); співробітництво зі слідством (підозрюваний або обвинувачений зобов'язаний надати правдиві показання стосовно своєї участі в учиненні злочину, співробітничати у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (факультативно)); наслідки укладення та затвердження угоди (обмеження для учасників щодо оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку); наслідки невиконання угоди (притягнення до кримінальної відповідальності підозрюваного або обвинуваченого; скасування вироку; судовий розгляд у загальному порядку; направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку); обставини, що враховуються під час укладення (ступінь і характер сприяння підозрюваного чи обвинуваченого в проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб; характер і тяжкість обвинувачення (підозри); наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень; наявність суспільного інтересу в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень); форма укладення (письмова); підстава для початку інших кримінальних проваджень (кримінальне провадження відносно особи, яка вчинила злочин у групі й з якою укладено угоду підлягає виділенню в окреме провадження); термін дії угоди (до закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення злочину).

Розділ 2 «Процесуальний порядок укладення угод про визнання винуватості» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. *«Характеристика елементів угоди про визнання винуватості»* розглянуто елементи, які в сукупності складають зміст угоди про визнання винуватості, а саме: мета, предмет, види, засади.

Метою угод про визнання винуватості визначено процесуальну економію, що досягається зниженням навантаження на органи досудового розслідування, прокуратуру та суд шляхом застосування особливого порядку кримінального провадження (на підставі угод), підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, запобігання, припинення, розслідування злочинів і притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили групові кримінальні правопорушення.

Предметом угоди про визнання винуватості є дії підозрюваного (обвинуваченого) та прокурора, передбачені кримінальним процесуальним законодавством, спрямовані на встановлення винуватості особи, обставини, істотні для відповідного кримінального провадження, що зумовлює викриття винних осіб, які сприяли вчиненню цього кримінального правопорушення, або повідомлення про іншу їх злочинну діяльність.

Виокремлено та визначено кримінальні процесуальні засади угоди про визнання винуватості: законність; презумпція невинуватості; справедливість; гуманність; добровільність укладання угоди про визнання винуватості; рівність сторін; змагальність; процесуальна економія; процесуальна компенсація;

раціональність; доцільність; достатність доказів; допустимість; градація призначеного покарання; розумність строків кримінального провадження.

Надано класифікацію угод про визнання винуватості за такими критеріями:

а) за видом посткримінальної поведінки: (особа тільки визнає вину в учиненні інкримінованого їй кримінального правопорушення (у 27,1 % кримінальних провадженнях); особа визнає свою вину в учиненні іншого кримінального правопорушення, ніж те відносно якого здійснюється кримінальне провадження (6,6 %); особа визнає вину й надає допомогу слідству у викритті інших осіб, які вчинили це саме кримінальне правопорушення (32,3 %); особа визнає вину й надає допомогу слідству у викритті інших осіб, які вчинили інше кримінальне правопорушення (25,1 %); особа визнає вину і викриває співучасників у вчиненні інших кримінальних правопорушень (8,9 %); б) за ступенем суспільної небезпеки – особа, яка укладає угоду (раніше була засуджена (42,2 %), не була засуджена (57,8 %)); в) за реалізацією умов угоди (угода виконана (78,2 %), угода не виконана (21,8 %)); г) за етапом учинення кримінального правопорушення, в якому особа визнає себе винною (мало місце готування до злочину (11,2 %), мав місце замах на злочин (9,2 %), мав місце закінчений злочин (79,5 %)).

У підрозділі 2.2. «Особливості досудового провадження на підставі угод про визнання винуватості» з'ясовано, що такі особливості зумовлені самим характером такої угоди і передбачають дії сторін під час ініціювання; визначення умов; оскарження підозрюваним відмови прокурора щодо укладення угоди; укладення угоди про визнання винуватості. Оскільки в законі вони визначені лише в загальних рисах, автором обґрунтовано і запропоновано таке: 1) підозрюваний (обвинувачений) має право бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, отримати їх роз'яснення і пам'ятку з переліком процесуальних прав та обов'язків; 2) процесуальні рішення прокурора не повинні ґрунтуватися виключно на його суб'єктивній думці, а тому підозрюваний не повинен до укладення угоди розкривати зміст відомостей, які він зобов'язується надати слідству, а тільки декларувати наявність у нього важливої інформації (якщо в подальшому підозрюваний не виконає умов угоди, прокурор буде клопотати про скасування вироку). Узгодження умов угоди повинно оформлятися протоколом допиту підозрюваного, в якому фіксуються надані підозрюваним певні відомості щодо угоди.

Обґрунтовано необхідність закріплення підстав для відмови в укладенні угоди, а саме: звернення з клопотанням поза межами періоду, визначеному в законі (підтримали 73,5 % анкетованих); ненадання підозрюваним відомостей, що дозволяють притягнути його до відповідальності (58,8 %); відсутність зацікавленості у відомостях, які пропонуються підозрюваним (50,7 %); недостовірність або неповнота відомостей, наданих підозрюваним (76,8 %); ступінь і характер сприяння підозрюваним (обвинуваченим) у проведенні кримінального провадження не відповідає суспільній небезпеці вчиненого ним кримінального правопорушення (56,7 %); відмова підозрюваного (обвинуваченого) надати доказову інформацію про інших осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (у разі вчинення кримінального правопорушення у складі групи) (33,6 %).

Зазначено, що матеріали кримінального провадження, за наявності у змісті угоди зобов'язання щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, повинні направлятися до суду після проведення слідчих (розшукових) дій та оцінки їх результатів у співвідношенні з показаннями підозрюваного (на думку 48,3 % респондентів), що дозволить уникнути втрати доказів, неможливості доведеності вини підозрюваного або обвинуваченого, підтвердження співробітництва у кримінальному провадженні на момент затвердження угоди судом.

Контроль прокурора за виконанням умов угоди має забезпечуватись: до направлення матеріалів кримінального провадження до суду у випадку, коли прокурор реалізував своє право на відкладення направлення до суду обвинувального акта разом із підписаною сторонами угодою до завершення проведення слідчих (розшукових) дій (ч. 1 ст. 474 КПК України) (реалізовані у 25,7 % кримінальних проваджень); після направлення до суду обвинувального акта разом із підписаною сторонами угодою у процесі розгляду судом питання про затвердження угоди (62,4 %); після винесення вироку суду в кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості у формі оскарження зазначеного вироку (4 %); контроль за виконанням угоди (уже затвердженої судом) в інших формах (1 %).

У підрозділі 2.3. «Особливості судового провадження на підставі угод про визнання винуватості» розглянуто роль та діяльність суду за цими провадженнями.

Досліджуючи процедуру підготовки до судового розгляду, зроблено висновок, що оскільки на цьому етапі вирішуються питання, пов'язані з перевіркою процесуальних підстав, для здійснення провадження на підставі угод у судовому засіданні, то матеріали досудового розслідування в підготовчому засіданні слід приєднувати до обвинувального акта або клопотання.

У процесі вирішення підстави, порядку та умови призначення покарання для осіб, які уклали угоду про визнання винуватості, слід брати до уваги, що закон залишає на розсуд судді можливість скорочення такої складової судового доказування, як збирання, надання та дослідження доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, або проведення певних процесуальних дій для перевірки наданої стороною обвинувачення інформації і таким чином отримання фактичної підстави для свого рішення. З огляду на це, обґрунтовано необхідність ст. 473 КПК України доповнити ч. 3 такого змісту: «Наслідком укладання та затвердження угоди для суду є призначення покарання відповідно до ст. 66, 69¹ КК України» та внесення доповнення до ч. 3 ст. 475 КПК України щодо необхідності посилення у резолютивній частині вироку на положення ст. 69 КК України (або, за потребу, інших статей загальної частини КК України) як пом'якшуючих обставин.

Розділ 3 «Удосконалення інституту угоди про визнання винуватості» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Реалізація обов'язків особи, яка уклала угоду про визнання винуватості, щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою» звернено увагу на те, що під час

укладення угоди про визнання винуватості, змістом якої є обов'язки підозрюваного (обвинуваченого) щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, та реалізація зазначених обов'язків, сторони угоди погоджуються на компроміс: підозрюваний – щодо зменшення покарання, сторона обвинувачення – процесуальної економії.

Запропоновано механізм реалізації положень КПК у частині обов'язків особи, яка уклала угоду про визнання винуватості щодо співробітництва зі слідством, зокрема: а) у випадку, коли підозрюваний (обвинувачений) надає інформацію про вчинений або вчинюваний злочин, який раніше не був відомий правоохоронним органам, прокурор вносить відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР та передає матеріали до органу досудового розслідування з відповідним складанням доручення; б) у випадку, коли підозрюваний (обвинувачений) надає інформацію про злочин, що готується, або про особу, яка готується до вчинення злочину, прокурор надає вказівку оперативним підрозділам, які проводять необхідні оперативно-розшукові заходи до моменту виявлення вчинюваного або вчиненого злочину, після чого оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, направляє зібрані матеріали до відповідного органу досудового розслідування.

Обґрунтовано, що зобов'язання надання інформації про інших осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, повинні залишатися субсидіарними, оскільки не завжди підозрюваний має можливість повідомити про інші правопорушення або інших осіб, які їх учинили. Водночас за наявності можливості укласти та реалізувати таке зобов'язання, сторони угоди повинні мати відповідний інструмент у виді ефективного нормативного регулювання, що не залишає можливості діяти сторонам з великою часткою суб'єктивності. У зв'язку з цим запропоновано визначити у КПК України підстави для відмови прокурора в укладенні угоди; форми співробітництва та їх деталізацію; на рівні підзаконного нормативного акта, форму, зміст і реквізити процесуальних документів, що складаються під час участі прокурора у кримінальних провадженнях на підставі угод.

У підрозділі 3.2. *«Забезпечення безпеки особи, яка уклала угоду про визнання винуватості»* розглянуто особливості нормативного регулювання та перелік заходів безпеки, що надаються особі, яка бере участь у кримінальному судочинстві (відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»), та їх співвідношення із заходами забезпечення безпеки підозрюваних (обвинувачених), які уклали угоду про визнання винуватості, визначених у нормах КПК України.

З урахуванням думки слідчих та оперативних працівників, визначено особливості застосування заходів безпеки осіб, які уклали угоду про визнання винуватості та співробітничать зі слідством: а) повинні застосовуватися відносно осіб, які уклали угоду про визнання винуватості й взяли на себе обов'язок співробітничати зі слідством у викритті інших осіб у вчиненні кримінального правопорушення (осіб, які є членом злочинної організації) (на думку 81,3 % опитаних); б) необхідно застосовувати лише до осіб, які свідчать у суді (42,3 %); в) є інструментом протидії організованим злочинності

(22,5 %); г) необхідно створити спеціальні підрозділи захисту потерпілих та осіб, які уклали угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством (76,2 %); д) розділити функції оперативних (слідчих) підрозділів та підрозділу, що забезпечує захист осіб, які уклали угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством (73,8 %); е) враховувати оцінку загроз, що є фундаментальною основою програми захисту свідків і визначає необхідність застосування (або незастосування) повномасштабних заходів безпеки (53,4 %); є) слідчий підрозділ, який передає особу (яка уклала угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством) спеціальному підрозділу із захисту свідків, зобов'язаний надати цьому підрозділу обґрунтовані оцінки загрози, повний доступ до всієї наявної інформації по справі (53,4 %); ж) після передачі особи, яка уклала угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством, до спеціального підрозділу із захисту свідків, цей підрозділ не повинен надавати інформацію про заходи безпеки до оперативного (слідчого) підрозділу (12,6 %); з) для формулювання або оновлення оцінки загроз на регулярній основі, підрозділ захисту свідків повинен мати доступ до всіх наявних даних, що зберігаються у різних національних базах даних (42,6 %); и) зміна ідентифікації (документів особи) особи, яка уклала угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством, повинна відповідати положенням національних нормативних актів, законів або правил захисту свідків, а не підзаконним нормативним актам (90,3 %); і) остаточне рішення про залучення особи, яка уклала угоду про визнання винуватості й співробітничать зі слідством, повинен ухвалювати колегіальний орган (представники підрозділів слідчих і захисту свідків) (62,1 %); к) особи, які уклали угоду про визнання винуватості, співробітничали зі слідством і виступали свідком обвинувачення у суді, повинні відбувати покарання в окремих установах виконання покарань (38,1 %).

У підрозділі 3.3. «Особливості кримінального провадження під час порушення умов угоди про визнання винуватості» вказано на те, що у випадку, коли підозрюваний (обвинувачений) не виконує умов угоди повністю або в окремій частині, прокурор (як сторона угоди) має право у будь-який момент до затвердження угоди судом ухвалили рішення про скасування угоди. У такому випадку прокурор має право ухвалити рішення про здійснення досудового розслідування у загальному порядку. Якщо особа має бажання або можливість частково виконати умови угоди, то це, відповідно, повинно вплинути на обов'язки прокурора щодо пом'якшення покарання. Водночас таке погіршення становища підозрюваного (обвинуваченого) вимагає перегляду умов угоди про визнання винуватості, тому прокурор повинен мати обов'язок запропонувати підозрюваному (обвинуваченому) перегляд умов угоди. Якщо підозрюваний (обвинувачений) відмовляється, то угода скасовується і досудове розслідування здійснюється у загальному порядку. Якщо інформація про невиконання умов угоди надійшла до прокурора після рішення суду, то, відповідно, скасування угоди перебуває у веденні суду.

На основі аналізу обставин, що враховуються прокурором у процесі укладення угоди, визначено критерії оцінки виконання або невиконання умов угоди про визнання винуватості: а) ініціатива підозрюваного (обвинуваченого)

щодо скасування угоди (на думку 22,8 % анкетованих); б) часткове невиконання умов угоди (39,6 %); в) повне невиконання умов угоди (91,8 %); г) вчинення іншого кримінального правопорушення (34,8 %); д) надання завідомо неправдивих показань (72,3%). Обґрунтовано необхідність тлумачення кожного з критеріїв в окремому підзаконному нормативному акті з метою їх однозначного застосування сторонами угоди.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі узагальнення відповідних концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та багаторічної практики правоохоронних органів України, порівняно з досвідом інших країн, розроблено наукові положення й отримано результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему визначення теоретичних, правових та організаційних засад кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості, зокрема:

1. Нині процедури угоди про визнання винуватості як однієї з диференційованих форм кримінального провадження набули значної теоретичної розробленості, у зв'язку з імплементацією в кримінальне процесуальне законодавство зазначеного інституту. Визначення стану теоретичної розробленості проблемних питань провадження на підставі угоди про визнання винуватості дозволило дійти висновку, що значна частина наукових досліджень здійснювалась на підставі вивчення зарубіжного досвіду, в період відсутності норм, що регламентують провадження на підставі угоди про визнання винуватості в кримінальному процесуальному законодавстві, інші дослідження здійснювалися в період формування КПК України у сучасному вигляді, але без вивчення правозастосовної практики (через брак такої).

Установлено, що науковці, які здійснювали дослідження в зазначеній сфері, після імплементації законодавства і відповідного напрацювання практики його застосування розглянули низку проблемних питань застосування зазначених угод, залишивши поза увагою такий важливий елемент, як *субсидіарні обов'язки* підозрюваного або обвинуваченого щодо співробітництва зі слідством у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою. Таким чином, можливості угод про визнання винуватості не використовуються повною мірою як за кількісним, так і за якісними показниками.

2. Аналіз етапів розвитку інституту угоди про визнання винуватості взагалі (та його частини – субсидіарних обов'язків підозрюваного або обвинуваченого щодо співробітництва зі слідством у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою), у співвідношенні між різними системами права (англосаксонською та романо-германською), надав можливість зробити висновок про виникнення певних відмінностей у результаті історичного розвитку на різних правових територіях державних утворень та їх підходів до мети угоди про визнання винуватості – але метою угоди про визнання винуватості є визначення обставин кримінального правопорушення, а отже, більш широкого та чіткого регулювання потребує обов'язок підозрюваного (обвинуваченого)

співробітничати зі слідством з метою отримання достовірних знань щодо події кримінального правопорушення та винуватості обвинуваченого.

3. Угода про визнання винуватості – це нормативно закріплена домовленість між прокурором і підозрюваним (або обвинуваченим) про визнання винуватості особи та співробітництво у викритті кримінального правопорушення в обмін на заздалегідь зумовлене покарання.

Сутністю угоди про визнання винуватості є як укладання між сторонами обвинувачення та захисту двосторонньої кримінальної процесуальної угоди, предметом якої є суб'єктивне, беззаперечне визнання своєї винуватості підозрюваним або обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою в обмін на узгоджене покарання за умови проведення досудового розслідування та судового розгляду у загальному порядку у разі невиконання угоди.

4. Зміст угоди про визнання винуватості складають певні елементи: мета, предмет, види, засади. Види угод розподілено за певними критеріями: за видом посткримінальної поведінки; за ступенем суспільної небезпеки особа, яка укладає цю угоду; за реалізацією умов угоди; за етапом учинення кримінального правопорушення, в якому особа визнає себе винуватою.

Етапами кримінального провадження на підставі угоди про визнання винуватості є: пропозиція укладення угоди про визнання винуватості; визначення умов угоди про визнання винуватості; оскарження підозрюваним відмови прокурора щодо укладення угоди про визнання винуватості (факультативні, у разі відмови); укладення угоди про визнання винуватості; виділення кримінального провадження щодо особи, з якою досягнуто згоди в окреме провадження; проведення досудового розслідування відносно підозрюваного (обвинуваченого); оцінка прокурором результатів виконання зобов'язань підозрюваного (обвинуваченого) щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо такі домовленості мали місце); направлення обвинувального акта з угодою до суду; розгляд угоди судом на підготовчому судовому провадженні; ухвалення рішення судом про затвердження угоди, ухвалення вироку та призначення узгодженої сторонами міри покарання; зупинення проведення процесуальних дій та розгляд угоди у разі досягнення угоди під час судового провадження (факультативний етап); звернення прокурора до суду з клопотанням про скасування вироку (факультативний етап); розгляд клопотання про скасування вироку в судовому засіданні та винесення ухвали суду про його скасування.

5. Основною метою укладення угоди про визнання винуватості на стадії досудового розслідування є можливість виявлення невідомих раніш обставин справи та кримінальних правопорушень, а отже, однією з основних умов угоди визначено необхідність отримання певного обсягу відомостей, які по-іншому (без співробітництва з підозрюваним (обвинуваченим)) отримати неможливо. Для досягнення паритету між правами сторони обвинувачення, досягнення процесуальної економії та правами особи, яка уклала угоду, щодо отримання узгодженого диференційованого покарання (розміру та форми) запропоновано

здійснювати «ранжування» відомостей, що надає підозрюваний (обвинувачений) у залежності від його процесуального статусу, та визначати покарання залежно від значимості його показань для розслідування: а) особа, якій пред'явлена підозра, може укласти угоду з умовою повідомлення відомостей: про обставини вчиненого нею кримінального правопорушення; про інших осіб, які вчинили саме це кримінальне правопорушення; про інших осіб, які вчинили інші кримінальні правопорушення; б) особа, відносно якої складено обвинувальний акт, може укласти угоду з умовами повідомлення відомостей: про інших осіб, які вчинили саме це кримінальне правопорушення; інших осіб, які вчинили інші кримінальні правопорушення (оскільки її винуватість вже доведена); в) особа, матеріали кримінального провадження, за яким вона обвинувачується, направлено до суду, може укласти угоду з умовами повідомлення відомостей про інших осіб, які вчинили інше кримінальне правопорушення.

6. Під час судового розгляду суд затверджує угоду та призначає покарання. Водночас суд повинен здійснити оцінку умов угоди з погляду відповідності законодавству та виконання умов угоди, а отже, на розсуд судді залишається вирішення питання щодо можливості скорочення такої складової судового доказування, як збирання, надання та дослідження доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, або проведення певних процесуальних дій для перевірки наданої підозрюваними інформації. Видається за необхідне максимально усунути суб'єктивну складову під час укладення угоди про визнання винуватості щодо визначення строків покарання, мотивувати підозрюваного (обвинуваченого) брати зобов'язання щодо співробітництва у викритті інших осіб у вчиненні кримінальних правопорушень, визначити межі судового розсуду та розсуду сторін угод під час призначення покарання на підставі угоди про визнання винуватості. Обставини, що має встановити суд до затвердження угоди, повинні чітко відповідати тим, що враховує прокурор у процесі її укладення, оскільки у протилежному випадку відсутня логіка кримінального провадження (в цій частині) (такої думки додержуються 72,6 % респондентів, а суддя встановлював ці обставини у 26,7 % досліджених кримінальних провадженнях). Тому в змісті угоди повинно бути відображено: характер і межі співробітництва зі слідством; наявність загрози особистій безпеці та заходи, яких буде вжито для її забезпечення у разі затвердження угоди судом. Для забезпечення обґрунтованості та законності рішень суду наявні матеріали досудового розслідування у підготовчому засіданні необхідно приєднувати до обвинувального акта або клопотання (на думку 86,1 % респондентів, водночас такі матеріали надавались лише у 9,6 % досліджених кримінальних провадженнях).

7. Обставини, які повинен врахувати прокурор під час укладення угоди про визнання винуватості, окрім тих, що визначені у кримінальному процесуальному законодавстві (наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидшого досудового розслідування і судового провадження; запобігання, виявлення чи припинення більшої кількості кримінальних правопорушень або більш тяжких кримінальних правопорушень), повинні передбачати наявність співвідношення між характером і тяжкістю обвинувачення; ступенем і

характером сприяння у проведенні кримінального провадження (щодо підозрюваного, обвинуваченого або інших осіб). Наявність однієї з обставин необхідно визначити як обов'язкову умову в змісті угоди про визнання винуватості – обов'язок підозрюваного (обвинуваченого) щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, у разі вчинення злочину у складі групи, організованої групі та злочинної організації, а також під час учинення корупційних кримінальних правопорушень, а в угодах у кримінальних провадженнях щодо інших злочинів залишити ці обов'язки субсидіарними.

8. Забезпечення безпеки підозрюваних (обвинувачених), які уклали угоду про визнання винуватості, – це діяльність спеціально уповноважених підрозділів, яка полягає в здійсненні запобіжних правових, організаційних, соціальних, психологічних та інших заходів, що забезпечують під час здійснення досудового розслідування, судового розгляду та після його закінчення захист зазначених осіб та їх близьких родичів від протиправних (заборонених законом, у тому числі кримінальним) посягань.

Забезпечення безпеки підозрюваних (обвинувачених), які уклали угоду про визнання винуватості, одна з неодмінних умов ефективності їх співробітництва зі слідством у викритті кримінальних правопорушень, учинених іншими особами. Тому, визначаючи заходи захисту, повинні враховуватися і, як наслідок, відповідати один одному такі критерії: процесуальний статус особи; факт її співробітництва з правоохоронними органами; наявність загрози безпеці особи; можливість використання інформації, якою володіє особа; суб'єкт забезпечення безпеки.

9. Порушення умов угоди може виявлятися в таких формах: *неналежне виконання умов угоди*, коли особа засуджена на підставі угоди, робить вигляд, що виконує умови, насправді ухиляється від її виконання (не залежно від того, чи може вона виконати умови угоди насправді); *об'єктивне порушення умов угоди*, коли особа, засуджена на підставі угоди, не ухиляється від її виконання, але водночас не має можливості виконати взяті на себе зобов'язання з об'єктивних причин; *суб'єктивне порушення умов угоди*, коли особа, засуджена на підставі угоди, хоч і має реальну можливість виконати її умови (в тому числі взяті на себе зобов'язання співробітництва зі слідством), але свідомо спрямовує свої дії на ухилення від виконання цих зобов'язань, що є підставою для притягнення особи, яка уклала угоду, до кримінальної відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Холодило П. В. Інститут угод як прояв диференціації кримінальної процесуальної форми в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 5-2. Т. 3. С. 209–211.

2. Холодило П. В. Сущность соглашения о признании виновности как дифференциации уголовной процессуальной формы. *Право и политика (Бишкек, Кыргызская Республика)*. 2015. № 1 (Спец. вып.). С. 135–140.

3. Холодило П. В. Призначення процесуального механізму кримінального провадження на підставі угод (аналіз міжнародної практики). *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 1 (7). С. 129–132.

4. Холодило П. В. Проблеми застосування угод про визнання винуватості у кримінальному провадженні: міжнародна практика. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3-2. Т. 3. С. 278–281.

5. Холодило П. В. Угода про визнання винуватості. Поняття, зміст та особливості укладання. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. 2. С. 434–444.

6. Холодило П. В. Правова природа та сутність угод про визнання винуватості, проблеми їх реалізації в умовах сучасного кримінального процесуального законодавства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 4. С. 271–276.

7. Холодило П. В. Проблемні питання порушення умов угоди про визнання винуватості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. С. 212–217.

8. Холодило П. В. Особливості судового провадження на підставі угод про визнання винуватості. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2016. № 1. С. 133–138.

9. Холодило П. В. Компроміси в кримінальному судочинстві: поняття та сутність. *Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 30–31 жовт. 2015 р.)*. Запоріжжя: Запоріз. нац. ун-т, 2015. С. 139–141.

10. Холодило П. В. Характеристика умов і підстав угоди про визнання винуватості. *Integrarea Republicii Moldovasi Ucrainei in UE: aspectul juridic: Conferinta Internationala stiintifico-practica (Chisinau, 6–7 noiembrie 2015)*. Chisinau: Institutul de Cercetari Juridicesi Politice Al Academiei de Stiinta Moldovei, 2015. С. 246–248.

11. Холодило П. В. Умови розвитку інституту угоди про визнання винуватості на основі міжнародного досвіду. *Право, держава та громадське суспільство в умовах системних реформ у процесі Євроінтеграції: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27–28 листоп. 2015 р.)*. Дніпропетровськ: Дніпропетр. гуманітарний ун-т, 2015. С. 133–134.

12. Холодило П. В. Дотримання процесуальної форми в кримінальному провадженні як гарантія забезпечення прав учасників кримінального процесу. *Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти: тези доповідей VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 груд. 2015 р.)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 197–199.

13. Холодило П. В. Диференціація кримінальної процесуальної форми: поняття та особливості здійснення. *Законодавство України та країн ЄС у світлі сучасних активних реформаційних процесів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лют. 2016 р.)*. Київ: «ESF», 2016. С. 63–64.

14. Холодило П. В. Зарубіжний досвід застосування угод про визнання винуватості у кримінальному провадженні. *Організаційно-управлінські,*

економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Черкаси, 11 берез. 2016 р.). Черкаси: Нац. ун-т цивільного захисту України, 2016. С. 232–234.

15. Холодило П. В. Порядок укладання угоди про визнання винуватості між прокурором і підозрюваним (обвинуваченим). *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 берез. 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 289–290.

16. Холодило П. В. Кримінальне провадження на підставі угод, як новий інститут кримінального процесу. *Розвиток юридичної науки: проблеми та рішення очима здобувачів вищої освіти*: зб. тез доп. наук.-теор. конф. (Київ, 14 квіт. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 148–150.

АНОТАЦІЯ

Холодило П.В. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2017.

У дисертації здійснено комплексне дослідження правових, теоретичних та організаційно-тактичних засад кримінального провадження на підставі угод про визнання винуватості з огляду на нормативні положення чинного кримінального процесуального законодавства та теорію кримінального процесуального права України. Показано стан наукових досліджень проблем кримінальних проваджень на підставі угод про визнання винуватості, субсидіарним обов'язком у яких є співробітництво у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою. Деталізовано вид та обсяг відомостей, що повинна надати особа, яка уклала угоду про визнання винуватості, залежно від її правового статусу та етапу укладення угоди. Визначено обставини, які повинен встановити суд у процесі затвердження угоди про визнання винуватості та їх співвідношення з обставинами, які враховує прокурор під час укладення зазначеної угоди. Визначено критерії запровадження заходів забезпечення безпеки особи, яка уклала угоду про визнання винуватості, з обов'язками щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою.

Ключові слова: угода про визнання винуватості, кримінальне провадження, субсидіарні обов'язки, досудове провадження, судове провадження, забезпечення безпеки особи, неналежне виконання умов угоди.

АННОТАЦИЯ

Холодило П.В. Уголовное производство на основании соглашений о признании вины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2017.

В диссертации на основании проведённых исследований осуществляется комплексный анализ правовых, теоретических, организационных и тактических проблем уголовного производства на основании соглашений о признании вины.

Определены основные этапы развития института соглашения о признании вины в общем, а также его части – обязательства лица сотрудничать со следствием, в разных системах права. Показано особенности правового регулирования обязательства лица сотрудничать со следствием. Сделан вывод, что отличия обусловлены историческими особенностями развития разных правовых систем государств и разными подходами к цели соглашения о признании вины. Сформулировано понятие и сущность соглашения о признании вины. Проанализировано состояние теоретической разработанности проблем расследования этого вида преступлений. Определены этапы заключения и реализации соглашений о признании вины.

Получило дальнейшее развитие положение теории уголовного процесса в части определения института соглашения о признании вины в соответствии с критериями, существующими в основной форме уголовного процесса, определяющими диспозитивность процессуальной формы уголовного производства на основании соглашения о признании вины. Сделан вывод, что при определении процедуры соглашения о признании вины, её характеристики концентрируются в её сущности и, соответственно, можно утверждать, что она создаёт определённый правовой режим (приобретая правовую сущность) уголовного производства – на этот правовой режим распространяются все позитивные черты права, он отвечает цели и задачам уголовного процесса.

Доказана необходимость соотношения обстоятельств, которые учитываются прокурором при заключении соглашения, прав прокурора на определение оговоренного наказания и обязательств подозреваемого или обвиняемого сотрудничать в ходе раскрытия уголовных правонарушений. Определен механизм реализации положений уголовного процессуального закона в части обязательств подозреваемого или обвиняемого сотрудничать в ходе раскрытия уголовных правонарушений, совершённых другим лицом. Усовершенствована процедура предоставления информации подозреваемым или обвиняемым при определении условий соглашения и форма фиксации переговоров с учётом возможного отказа прокурора от заключения соглашения, для чего сформулированы формальные критерии для такого отказа.

Определены критерии принятия решения о неисполнении или ненадлежащем исполнении условий соглашения, а также формы контроля за надлежащим исполнением условий соглашения. Предложена система контроля

за исполнением условий соглашения, в соответствии с которой материалы уголовного производства в случае присутствия в содержании соглашения обязательств сотрудничать при раскрытии уголовных правонарушений, совершённых другим лицом, направляются в суд для утверждения после проведения необходимых для проверки следственных (розыскных) действий и оценки их результатов в соотношении с показаниями подозреваемого. Определён порядок отказа судом в утверждении соглашения, которое заключено прокурором, для чего предложено основания для отказа разделять на обязательные и фактические по чётким критериям.

Проведенные исследования дали возможность сформулировать теоретические положения и практические рекомендации процедур уголовного производства на основании соглашения о признании вины.

Ключевые слова: соглашение о признании виновности, уголовное производство, субсидиарные обязанности, досудебное производство, судебное разбирательство, обеспечение безопасности личности, ненадлежащее исполнение условий соглашения.

SUMMARY

Kholodylo P.V. Criminal proceedings based on a guilty plea agreement. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational investigative activity. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2017.

This PhD thesis offers a comprehensive study of legal, theoretical, organizational and tactical principles of criminal proceedings based on guilty plea agreements in accordance with regulatory provisions of the Ukrainian legislation on criminal procedure and the theory of the criminal procedural law of Ukraine. The state of scientific research of the problems of criminal proceedings based on a guilty plea agreement, containing a subsidiary obligation to cooperate in investigation of a criminal offense committed by another person, has been described. The type and scope of information required from a person entering into a guilty plea agreement, depending on that person's legal status and the phase at which the agreement was made, have been described in detail. Circumstances which the court must ascertain when approving a guilty plea agreement and their correlation with circumstances taken into account by a prosecutor when making this agreement have been determined. The criteria for taking measures to ensure personal security of a person entering into a guilty plea agreement with the obligation to cooperate in investigation of a criminal offense committed by another person have been outlined.

Keywords: guilty plea agreement, criminal proceedings, subsidiary duties, pretrial proceedings, judicial proceedings, provision of personal security, improper fulfillment of a plea agreement.